

مقاله پژوهشی: تأثیر تهدیدات آتی در فرماندهی مطلوب سازمان‌های نظامی جمهوری اسلامی ایران

خسرو بوالحسنی^۱، علی اصغر بیک بیلندی^۲، رضا روشنی^۳

دریافت مقاله: ۹۷/۱۲/۱۹

پذیرش مقاله: ۹۸/۰۲/۲۰

چکیده

فرماندهی دارای اوصاف رهبری است و جوهر فرماندهی را رهبری تشکیل می‌دهد. بنابراین از این نگاه فرمانده محتاج دانش، خرد، صفات والای انسانی، هوش و ذکاوت تشخیص تهدیدات می‌باشد. لذا در پژوهش حاضر با رویکرد آمیخته و بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی و همبستگی از نوع کاربردی توسعه‌ای؛ تلاش گردیده است تا رابطه بین تهدیدات آتی و فرماندهی مطلوب سازمان‌های نظامی ج.ا.ا. بررسی و تعیین گردد.

به منظور بررسی تأثیر تهدیدات آتی در فرماندهی مطلوب از روش‌های ریاضی (مشتق) و آمارهای استنباطی به توصیف و تحلیل داده پرداخته شده که پرسشنامه‌ی برای تعیین میزان رابطه تهدیدات آتی در فرماندهی مطلوب و بی‌توجهی به تهدیدات آتی در غافلگیری فرمانده طراحی گردیده است. سپس بعد از کسب روایی و پایایی مناسب؛ و در جامعه آماری ۴۹ نفری به صورت تمام شمار توزیع و پس از اخذ نظر جامعه آماری با استفاده از تکنیک‌ها و روش‌های آماری، تجزیه و تحلیل و در ادامه به جمع‌بندی و ارزیابی سؤالات تحقیق پرداخته شده است. در نهایت در قسمت نتیجه‌گیری در پاسخ به سؤالات تحقیق، اثبات شد که فرمانده برای رسیدن به مرز فرماندهی مطلوب باید پیوسته تهدیدات را پیش‌بینی و فراتر از آن باشد و برای مقابله آن برنامه و طرح داشته باشد. این امر طوری است که میزان همبستگی بین تهدیدات آتی و فرماندهی مطلوب ۰/۹ می‌باشد. یعنی این همبستگی مثبت، مستقیم و بسیار بالا است. البته این رابطه در سه حالت مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: فرماندهی مطلوب، تهدیدات آتی، غافلگیری

۱ - استادیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) bolhasani K@yahoo.com

۲ - دانش‌آموخته دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی

۳ - دانش‌آموخته دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

«أَلَا وَإِنَّ أَعْقَلَ النَّاسِ عَبْدٌ عَرَفَ رَبَّهُ فَأَطَاعَهُ ، وَعَرَفَ عَدُوَّهُ فَعَصَاهُ» رسول اکرم (ص)
 «آگاه باشید عاقل‌ترین مردم کسی است که خدایش را بشناسد و از او پیروی کند و دشمنش را نیز
 بشناسد و آنگاه نافرمانیش کند.» (ابی الحسن دیلمی، ۱۳۹۲: ۳۳۷)

امیر مؤمنان و مولای متقیان علی (علیه‌السلام) آینه‌ی تمام عیار یک فرمانده مطلوب خطاب به امیر
 لشکریان خود مالک اشتر نخعی این‌گونه خصوصیات فرمانده را بر می‌شمارند.

فرماندهان خود را از پرهیزگارترین سپاهیان و نجیب‌ترین آنان برگزین تا همچون تو غم لشکریان
 را خورده و با آنان به‌مثابه پدری مهربان و فرمانده بیدار باشند. نقشه‌های جنگی را آنچنان پیش برد
 که بتواند پیروزی خویش و حفاظت خون سربازان را حتی‌المقدور ضمانت نماید. خشم را با
 بردباری و متانت را با خوبی درهم آمیزد و در چشم سربازان خود در عین مهربانی باصلابت جلوه
 کند. آن فرمانده‌ای را دوست بدار که با ناتوان فروتن و با گردنکشان همچون قهر الهی بی‌رحم و
 متکبر باشد. آنان را با دقت انتخاب کن که مبدا پست فطرتان و آلوده نژادان به فرماندهی برسند و
 موقعیت‌های حساس را اشغال کنند. «نهج‌البلاغه، نامه ۵۳»

یکی از مباحث مهم سازمان‌های نظامی، مسئله فرماندهی و مدیریت آن است. بی‌تردید، توسعه و
 پیشرفت هر سازمان و یگان نظامی نیز به‌طور عمده، مرهون موفقیت‌های به دست آمده از ناحیه
 فرمانده آن می‌باشد. اگرچه در مرحله اول، داشتن آرمان‌ها و ارزش‌های بلند و اهداف منطبق با آن،
 و در مرحله دوم، داشتن طرح و برنامه مرحله‌بندی شده و مدون در پیشرفت و تعالی یک سازمان
 نظامی حائز اهمیت است، اما برای اجرای مأموریت‌های تعیین شده، فرمانده مقتدر، کارآمد، با دانش
 و آشنا با تهدیدات پیش‌رو (یعنی آشنا به نوع، زمان و مکان تهدید) مهم‌ترین نقش را در یک واحد
 نظامی ایفا می‌کند.

از فرمایشات مولای متقیان علی بن ابیطالب (علیه‌السلام)^۱ این‌گونه استنباط می‌گردد که از منظر اسلام
 یکی از مهم‌ترین نکات درخور تأمل، انتخاب شایسته‌ترین افراد برای فرماندهی در یک سازمان
 نظامی است تا از یک‌سو اشتباهات و انحرافات احتمالی در یک سازمان نظامی به حداقل برسد و
 از سوی دیگر جامعه اسلام از تهاجم بیگانه مصون و در مسیر امنیت، رشد و تعالی قرار گیرد.

واقعیت امر این است که یکی از مهم‌ترین شاخص‌های فرماندهی مطلوب از نظر دین مبین اسلام و
 مسئولین اسلامی زیرکی، هوشمندی، مبتکر و کیس بودن است. در غیر این‌صورت گماردن یک

فرمانده بدون داشتن شاخص‌های ذکر شده باعث ازهم‌پاشیدگی و یا غافلگیری یگان نظامی می‌شود. مولای علی (علیه‌السلام) نیز به صراحت بر این مسئله صحنه گذاشته و می‌فرماید یک فرمانده باید نقشه‌های جنگی را آنچنان پیش برد که بتواند پیروزی خویش و حفاظت خون سربازان را حتی المقدور ضمانت نماید. برابر این فرمایش امام علی (علیه‌السلام)، ضمانت پیروزی یک فرمانده شناخت به موقع تهدیدات و اقدام سریع علیه آن است. بنابراین هدف اصلی این مقاله تعیین تأثیر شناخت تهدیدات آتی بر روند فرماندهی مطلوب است. همچنین هدف فرعی تعیین میزان رابطه بین بی‌توجهی به تهدیدات آتی و غافلگیری فرمانده که در این راستا سؤال اصلی تحقیق نیز متناظر باهدف عبارت است از تهدیدات آتی چه تأثیری بر روند فرماندهی مطلوب دارد؟ سؤال فرعی عبارت است از میزان ارتباط بی‌توجهی فرمانده/مدیر به تهدیدات آتی با غافلگیری چقدر است؟ ضمناً با توجه به اهداف تحقیق، در این پژوهش محققان از تدوین فرضیه و محدود نمودن تحقیق در حیطه آن، خودداری و روند تحقیق به صورت مسئله محور و بر اساس هدف و سؤال پژوهش دنبال شده است. اهمیت چنین تحقیقی در این است که میزان رابطه بین یک فرماندهی مطلوب و برآورد تهدیدات را احصاء نموده و تعیین می‌کند که برای یک فرمانده مطلوب بودن علاوه بر داشتن شاخص‌های ارزشی و اخلاقی باید در تمام ابعاد مدیریتی و فرماندهی از ویژگی‌های هوشمندی، زیرکی، دانش به‌ویژه در شناخت دشمن، فتنه و فریب‌ها او برخوردار باشد. بنابراین از حیث ضرورت تحقیق، عدم توجه به چنین تحقیقاتی باعث می‌شود معیارهای فرماندهی مطلوب تک‌بعدی یا چند بعدی مدنظر قرار گیرد نه جامع؛ انتصاب فرماندهانی که نسبت به تهدیدات آینده و پیش‌روی بی‌توجه باشند؛ این فرمانده خود، یگان و مجموعه تحت امرش را با چالش‌ها و آسیب‌های جدی روبرو می‌کند. واقعیت میدان رزم نشان می‌دهد، فرماندهانی که نتوانند تهدیدات و آسیب‌های پیش‌روی خود را بشناسند، زمان مواجه ناگهانی با آنها اگر تدبیر مفیدی نداشته باشند اعتماد خود را از دست می‌دهند و همین امر باعث رویگردانی کارکنان تحت امر از آنها شده و یگان از هم خواهد پاشید.

مبانی نظری

– مفهوم شناسی

تهدید: تهدید عبارت است از نوعی مخاطره نسبت به منافع بازیگر که امکان مدیریت آن در چارچوب اصول و ضوابط قانونی، با هزینه قابل قبول و از طریق اصلاحی، به دلیل شیوع علائم

نظری و کاربردی آن، وجود دارد. (افتخاری، ۱۳۹۱: ۲۶) در این تحقیق تهدید عبارت است از هر نوع احتمال آسیبی که از ناحیه یک دشمن برای فرمانده و یک سازمان نظامی مفروض می‌باشد.

غافلگیری: غافلگیری در اصطلاح عبارت است از؛ بوجود آمدن حادثه در زمان، مکان و حالتی که انتظار و آمادگی پذیرش و واکنش لازم علیه آن را نداشته باشیم. (گروه مطالعاتی علوم دفاعی راهبردی، ۱۳۹۶: ۳۹). در این تحقیق غافلگیری عبارت از اثری است غیر متظره ناشی از تهدیدات که واکنش لازم را از فرمانده یا یک مدیر نظامی سلب می‌کند، بنابراین برای فرمانده لزومی ندارد که کاملاً از عملیات محتمل الوقوع بی‌خبر باشد، تنها کفایت که دیرتر از آنکه بتواند واکنش مؤثری نشان دهد، به اهمیت قضیه پی‌برده و آگاه شود. در زمان غافلگیری گاهی فضا، گاهی زمان و گاهی هر دو از فرمانده/مدیر سلب می‌گردد.

فرماندهی: فرماندهی عبارت است از هدایت توأم با اقتدار از این نگاه فرماندهی یک سازمان نظامی عبارت است از تفکر و داوری با استفاده از دانش تخصصی و تصمیم‌گیری پیرامون آنچه افراد تحت امر باید انجام دهند یا ندهند (بابایی، ۱۳۹۴: ۶)

مقام معظم رهبری در جمع فرماندهان سپاه در تاریخ ۶۹/۱۰/۲۲ فرماندهی را این‌گونه توصیف نموده‌اند

فرماندهی یک امر معنوی است که جوهره‌ی آن را رهبری تشکیل می‌دهد و متکی به ذهن، احساس، عمل جسم، روح و فکر است. فرماندهی محتاج علم، دانش، خرد و صفات والای انسانی است. چیزهایی که یک فرمانده نیاز دارد، تقوا، حلم، بردباری، صبر و پافشاری، استقامت در برابر دشواری‌ها و غلبه بر موانع و توکل به خداوند متعال است. (قابل دسترسی سایت WWW.Khamenei.ir)

فرمانده: ستاد کل نیروهای مسلح در ابلاغیه شماره ۱۳۲۱/۴۰/۲۲ ط در مورخه ۷۶۹/۲۰ فرمانده را این‌گونه تعریف می‌نماید.

فرمانده کسی است که با برخورداری از دانش، بینش، رفتار و روش مدیریتی، منابع و امکانات ممکن و مقدور را با توجه به ارزش‌ها و شرایط محیطی بکار می‌گیرد و سازمان را به سوی هدف پیش می‌برد.

فرماندهی مطلوب: در این تحقیق فرماندهی مطلوب همان فرمانده و مدیر جهادی در نیروهای مسلح تعریف می‌شود

الگوی فرمانده مطلوب: در این تحقیق الگوی فرماندهی مطلوب همان الگویی است که در ابلاغیه بازرسی ستاد کل ن.م به شماره نامه ۹۸۰۳۰/۲۰/۲۰/۲۰ ف ک در مورخه ۹۶/۳/۲۴ به سازمان‌های نظامی ابلاغ شده است.

چارچوب نظری

برابر ابلاغیه بازرسی ستاد کل ن.م به شماره نامه ۹۸۰۳۰/۲۰/۲۰/۲۰ ف ک در مورخه ۹۶/۳/۲۴ الگوی فرماندهی و مدیریت جهادی به شرح جدول شماره ذیل است. لذا در این مقاله فرماندهی مطلوب در ج.ا.ا. همان فرمانده و مدیر جهادی در نظر گرفته می‌شود لذا چارچوب نظری تحقیق در خصوص فرماندهی مطلوب همان الگوی س.ک.ن.م می‌باشد. الگوی فوق دارای سه بعد فرماندهی و مدیریت جهادی، شایستگی‌های معرفتی، اخلاقی و رفتاری و حوزه عملکردی می‌باشد

جدول ۱: الگوی فرماندهی مطلوب (فرماندهی و مدیریت جهادی)

بُعد	وزن	شاخص	نصاب	سنجه	
فرماندهی و مدیریت جهادی	۱۰۰	هدایت و رهبری	۱۵	تبيين چشم‌انداز، اهداف و راهبردهای سازمان	
				ترویج فرهنگ سازمانی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی	
				داشتن مقبولیت و محبوبیت در بین کارکنان (اسوه بودن)	
				قدرت نفوذ، ایجاد انگیزه و تأثیرگذاری مطلوب بر کارکنان	
	تفکر راهبردی و تحول‌گرایی	۱۵	تفکر راهبردی و تحول‌گرایی	۱۵	اندیشه محوری، ژرف‌نگری، تدبر، تعمق و قدرت گفتمان سازی
					بهره‌گیری از هیئت‌های اندیشه‌ورز و استفاده از خرد جمعی
					برخورداری از روحیه تحول‌گرایی و استقبال از تغییرات اثربخش
					آینده‌سازی و مأموریت‌آفرینی در مسیر پیشرفت
				اهتمام به توسعه خلاقیت و ابتکار فردی و سازمانی	

ادامه جدول ۱: الگوی فرماندهی مطلوب (فرماندهی و مدیریت جهادی)

سَنَجَه	نصاب	شاخص	وزن	بُعد
تلاش پیوسته، با نشاط و نوآورانه	۱۲	روحیه بسیجی و جهادی	۱۰۰	فرماندهی و مدیریت جهادی
استقامت، پایداری و حضور هوشمندانه و میدانی				
وجدان کاری و عزم و ارادهٔ راسخ در تمامی امور				
از خودگذشتگی و استقبال از مأموریت‌های دشوار و مخاطره‌آمیز				
عشق به مردم و خدمتگزاری در راه خدا (مردمداری و مردم یاری)	۱۳	عمل انقلابی	۱۰۰	
پرهیز از تلاش در کسب جاه و مقام				
پای بندی و تداوم عمل به ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب				
حضور ایثارگرانه، شور انقلابی و خودجوشی در مواجهه با بحران‌ها	۱۳	تصمیم سازی و تصمیم‌گیری	۱۰۰	
روحیهٔ استقلال‌خواهی و آزادمنشی در فکر و عمل				
اتخاذ و ترویج سبک زندگی دینی و انقلابی				
اعتماد به نفس و خوداتکایی				
مشورت پذیری و نقدپذیری	۱۲	سازمان دهی و هماهنگی	۱۰۰	
توانایی در تصمیم‌سازی و اقیان‌سازی				
تصمیم‌گیری درست و به هنگام				
ثبات و قاطعیت در تصمیم‌گیری				
جرأت در تصمیم‌گیری در وضعیت‌های حساس و بحرانی	۱۰	برنامه ریزی	۱۰۰	
سازمان‌دهی مستحکم، منعطف و روان				
شایسته‌سالاری و شایسته‌گزینی				
تفویض اختیار				
مشارکت‌پذیری و توجه به کارگروهی	۱۰	نظارت و پیگیری	۱۰۰	
ساماندهی ارتباطات سازمانی				
پیش‌بینی تحولات محیطی، چالش‌ها و موانع				
قدرت تشخیص مسئله‌ها و تجزیه و تحلیل وضعیت‌ها				
آگاهی و شناخت از منابع و امکانات	۱۰	نظارت و پیگیری	۱۰۰	
بهره‌گیری از ظرفیت‌های پشتیبان، فناورانه و جدید				
اولویت‌بندی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی				
اهتمام به نظارت، بازرسی و بازدیدهای به‌موقع و اثربخش				
اهتمام به ارزشیابی عملکرد کارکنان و ارزیابی واحدها	۱۰	نظارت و پیگیری	۱۰۰	
پیگیری امور (پاسخ‌خواهی، گزارش‌گیری و...)				
خو محاسبه‌گری و ترویج آن				

جدول ۲: الگوی فرماندهی مطلوب (شایستگی‌های معرفتی، اخلاقی و رفتاری)

بُعد	وزن	شاخص	نصاب	سنجه
شایستگی‌های معرفتی، اخلاقی و رفتاری	۱۰۰	ولایت مداری و تکلیف گرایی	۱۵	توکل بر خدا
				تبعیت‌پذیری و التزام به ولایت مطلقه فقیه
				ترویج‌گفتمان انقلاب اسلامی
				شناخت تکالیف دینی و انقلابی
				بهره‌گیری از شیوه‌های آگاهانه، مناسب و عمل به هنگام در انجام تکالیف
		بصیرت	۱۴	شناخت آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی و مجاهدت در مسیر تحقق آنها
				دشمن‌شناسی و جریان‌شناسی
				شناخت دوست و هم‌پیمانان
				آگاه‌سازی و بصیرت‌بخشی
		امر به معروف و نهی از منکر	۱۰	ترویج امر به معروف و نهی از منکر
				رعایت اصول و شیوه‌های برخورد صحیح، به‌موقع و متناسب
				تشویق و حمایت از امران به معروف و ناهیان از منکر
				اجتناب از غیبت و تهمت
		صداقت و امانت داری	۱۴	راست‌گویی در گفتار و عدم کتمان حقایق
				صداقت در عمل و رفتار
				توجه و التزام به امانت‌داری
				حفظ اسرار کارکنان و سازمان
		عدالت محوری	۱۳	پرهیز از تملق‌پذیری و تملق‌گویی
				رعایت انصاف و اعتدال در رفتار و عملکرد
				توزیع عادلانه منابع و امکانات
				ایجاد فرصت‌های برابر و متناسب برای کارکنان و واحدهای سازمانی
		حسن خلق و سعه صدر	۱۱	تشویق و تنبیه به‌موقع، متناسب و تأثیرگذار
				ادب، تواضع و فروتنی
				حیا، گشاده‌رویی و مهربانی
				صبر و خویش‌داری
		شجاعت	۱۳	انتقادپذیری و انعطاف‌پذیری
				عزت‌نفس و استقامت در برابر وسوسه‌ها
فداکاری، ایثار و شهادت‌طلبی				
خطرپذیری و سبقت از دیگران در شرایط خاص				
ثبات قدم و ایستادگی در برابر تهدید و دشمن				
پذیرش مسئولیت در قبال تصمیم‌ها و اقدامات خود				
ساده زیستی	۱۰	ظلم‌ستیزی و دفاع از حق		
		صراحت در بیان حقایق و واقعیت‌ها		
		پرهیز و جلوگیری از اسراف و تبذیر (فردی و سازمانی)		
		پرهیز و جلوگیری اشرافی‌گری و تجمل‌گرایی (فردی و سازمانی)		
				مناعت طبع و قناعت

جدول ۳: الگوی فرماندهی مطلوب (حوزه عملکرد)

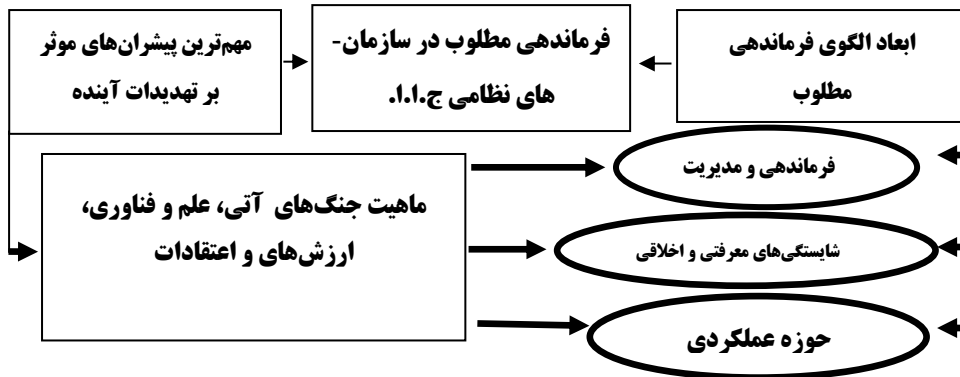
تعدد	وزن	شاخص	نصاب	سنجه
حوزه‌های عملکردی	۱۰۰	تحقق فرمان‌ها، تدابیر و مصوبات	۱۵	آگاهی و شناخت دقیق از فرمان‌ها، تدابیر و مصوبات ابلاغی ایجاد بسترهای مناسب برای تحقق فرمان‌ها و تدابیر اجرای دقیق و به‌موقع مصوبات و پیگیری تا حصول نتیجه پای بندی به اجرای قوانین و مقررات
		قانون مداری و ضابطه‌گرایی	۱۳	اهتمام به نظم فردی و اعمال انضباط سازمانی برخورد به هنگام و متناسب با تخلفات و جرائم
		اشراف اطلاعاتی و سازمانی	۱۳	اشراف بر محیط داخلی و بیرونی سازمان رفع چالش‌ها و بهره‌گیری فرصت‌های پیش رو شناخت تهدیدات، خنثی نمودن ترفندها و غلبه بر تحرکات دشمن شناخت و برطرف کردن آسیب‌ها و پیشگیری از شکست‌های حفاظتی و امنیتی
		توانایی‌ها و تخصص‌ها	۱۳	برخوردراری از قابلیت‌های فکری و به‌منصه ظهور رساندن آن قدرت انتقال مفاهیم، فن بیان و نگارش دستیابی به مراتب علمی، تخصصی و مهارت‌های متناسب با مسئولیت توانایی برقراری تعاملات (درون و برون‌سازمانی) ارتقای نگهداری و تعمیر تجهیزات، ابنیه و تأسیسات و حاضر بکاری آن‌ها ارتقاء و تقویت سامانه‌های نگهداری و تعمیر (آموزش، وسایل، اعتبارات و...)
		رشد و تعالی سرمایه انسانی	۱۲	شناسایی و رشد افراد مستعد، متعهد و خلاق اهتمام و اقدام در هم‌تاسازی و جانشین پروری ارتقای آموزش‌های حین خدمت و افزایش مهارت‌ها
		معیشت و منزلت	۸	افزایش سطح منزلت و معیشت کارکنان افزایش تعلق سازمانی و رضایت‌مندی شغلی (پایور، وظیفه و بسیجی) توجه و تکریم خانواده معظم شهدا، ایثارگران و اعضای وابسته
		سلامت و آمادگی جسمانی	۷	حفظ سلامت و احراز آمادگی جسمی ارتقای آمادگی جسمانی کارکنان توسعه بهداشت و درمان فردی و جمعی ارتقاء بهداشت روانی و پیشگیری از آسیب‌های ناشی از آن
		انضباط مالی و اقتصادی	۱۲	پای بندی به الزامات اقتصاد مقاومتی و استفاده از تولیدات داخلی رعایت مقررات مالی و معاملاتی ترجیح مصالح سازمانی بر هرگونه منفعت شخصی جلوگیری از فعالیت‌های اقتصادی غیرمجاز پیشگیری از ورود کارکنان به مشاغل غیرمجاز پایش و نظارت پیوسته بر فعالیت‌های مالی و اقتصادی
		ایمنی و محیط زیست	۷	اهتمام به پیشرفت فرهنگ ایمنی و محیط‌زیست رعایت استانداردها و دستورالعمل‌های ایمنی و محیط‌زیست اهتمام بر پیشگیری از بروز سوانح و حوادث خطرناک

سردار سرلشکر بسیجی دکتر فیروزآبادی رئیس سابق ستاد کل نیروهای مسلح ج.ا.ا. ویژگی‌های فرمانده مطلوب از نگاه حضرت امام خمینی (رحمت‌الله علیه) را این‌گونه بر می‌شمارند:

- ایمان، عالم محضر خداست. خود را در محضر خدا بدانید.
  - شهید نظر می‌کند به وجه الله. خدا خرمشهر را آزاد کرد.
  - شجاعت: در امام واژه ترس وجود نداشت
  - طمأنینه: قلب مطمئن ایشان، ایمانی محکم را به نمایش می‌گذاشت
  - تواضع و فروتنی: او فرماندهی بود که بر بازوان رزمندگان خود بوسه زد.
  - محبت و صمیمیت با رزمندگان: ایشان همواره علاقه مراد و مرید بین خود و رزمندگان را دوسویه می‌دید
  - قاطعیت: ایشان بسیاری از گره‌های کور و بن‌بست‌ها در برنامه‌ریزی رزمی و نظامی را با قاطعیت باز کرد.
  - سازش‌ناپذیری در برابر دشمن: سال‌ها فشار و دشمنی‌های زنجیره‌ای و گوناگون در روحیه مقاوم ایشان هیچ تأثیری نداشت
  - هوشمندی و زیرکی: هیچ‌گاه از نیرنگ‌های دشمن غافل نمی‌شد.
  - شوق‌آفرینی در جهاد علیه دشمن: ایشان بانفوذ معنوی خود تمامی دل‌ها را منزلگاه حضور خود نموده بود.
  - تقویت بنیه دفاعی: به‌شدت بر بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات دفاعی توجه و تدابیر دقیقی را طرح می‌فرمودند.
  - مردم‌دوستی و یاری محرومان
  - وحدت بین اقوام و مذاهب اسلامی
- در چارچوب نظری این تحقیق ارتباط بین دو متغیر فرماندهی مطلوب در سازمان‌های نظامی (با ویژگی‌های مدنظر ستاد کل نیروهای مسلح و نظریه امام خمینی (رحمت‌الله علیه) اشاره شده در بالا) و تهدیدات برمبنای فرمایش گهربار سرور امیران و سرداران حضرت علی‌بن ابیطالب (علی‌السلام) که می‌فرمایند: «یک فرمانده باید نقشه‌های جنگی را آنچنان پیش برد که بتواند پیروزی خویش و حفاظت خون سربازان را حتی المقدور ضمانت نماید» مورد بررسی قرار داده است؛ لذا بی‌شک تهدیدشناسی و دشمن‌شناسی از محوری‌ترین مباحث در موضوع اجرای نقشه‌های جنگی و دفع تهدیدها و دفاع از یک واحد نظامی بشمار می‌آید. چه بسیار واحدهای نظامی بوده‌اند که در طول جنگ‌ها در اثر غفلت از

دشمن و فقدان آگاهی و بینش لازم در شناخت به‌موقع و صحیح از تهدیدات، توطئه‌ها و فریب‌های دشمن، به سرنوشت هلاکت باری مواجه شده و باعث شکست یک ملت و حکومت شده‌اند؛ و چه بسیار فرماندهانی بوده‌اند که با درک صحیح از وضعیت دشمن و شناخت تهدیدات پیش‌رو، پیروزی یک ملتی را رقم زده‌اند. البته تهدیدات بی‌شماری در آتی وجود دارد که موثر بر فرماندهی مطلوب سازمان‌های نظامی ج.ا.ا. می‌باشد. اما با اقتباس از پیشنهادها و تحقیقات صورت گرفته و مبنا قرار دادن فرمایش مولای علی (علیه السلام) مهم‌ترین پیشران‌های تهدیدات آتی موثر بر نحوه فرماندهی مطلوب عبارتند از ماهیت جنگ‌های آینده، علم و فناوری و ارزش‌ها و اعتقادات؛ بنابراین با عنایت به محدوده این تحقیق، چارچوب نظری پژوهش حاضر بر اساس شکل شماره ۱ خواهد بود.

شکل ۱: چارچوب نظری

پیشران‌های تهدیدات آینده:

تهدید از زندگی بشر حذف نخواهد شد و در تمام مؤلفه‌های قدرت ملی می‌تواند به وجود آید. اما ماهیت و نوع آن به لحاظ تسلیحات، بازیگران و تنش‌ها، مؤلفه‌های آن مدام در حال تغییر می‌باشد. در این مقاله تهدیدات آتی با نگاه به جنگ‌های آینده، تهدیدات علم و فناوری و استفاده ابزاری از ارزش‌ها و اعتقادات بررسی می‌شوند.

۱- جنگ

جنگ دیگر معنای قدیمی یعنی "اقدام خشونت‌آمیز بین کشورها" نیست. ماهیت شهرگرایی در جنگ‌ها بیش‌ازپیش در حال پررنگ شدن است. طی دهه‌ی گذشته ۹۵ درصد از جنگ‌ها درون کشورها صورت گرفته است و نه بین دو کشور. جنگ ۱۲ ساله‌ی کنگو مصداق بارز جنگ شهری است.

از سویی تسلیحات هسته‌ای، رادیویی، بیولوژیکی و شیمیایی بزرگ‌ترین خطر تسلیحاتی آتی است و در این بین تسلیحات شیمیایی با توجه به قیمت ارزان و سهولت دسترسی بیش از همه خطرناک است. (بیک و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۳)

جنگ‌های آینده از کلیه فناوری‌ها بهره خواهد برد. در واقع فناوری‌های آینده شدیداً تنوع تهدیدات نظامی را به وجود خواهد آورد. مثلاً در نوع جنگ‌ها تأثیرگذار خواهد بود امروزه برآورد می‌شود که جنگ‌های آینده می‌تواند به کمک علم عصب‌شناسی صورت گیرد. پاک کردن حافظه، تخلیه‌ی اطلاعاتی و تخریب‌های روانی از جمله این ابزارها هستند که حوزه‌ی تحقیقاتی بسیاری از ارتش‌ها را تشکیل داده‌اند. (همان: ۳۴)

اما در آینده چه کسانی جنگ می‌کنند؟ به نظر می‌آید شرکت‌های خصوصی نظامی روزی به جنگ با یکدیگر خواهند پرداخت. امروزه تجارت اسلحه دومین تجارت پرسود بعد از مواد مخدر است. قطعاً این سود زمانی حاصل خواهد شد که جنگ‌ها اتفاق بیافتند. بنابراین سازندگان سلاح بقای خود را در جنگ‌ها می‌بینند. این باعث شده که شرکت‌های خصوصی نظامی درآمد سالانه‌ای بالغ بر ۱۲۰ میلیارد دلار داشته باشند و در دنیا این صنعت بالاترین نرخ رشد را به خود اختصاص داده است. (صامتیان، ۱۳۹۵: ۱۸)

۲- علم و فناوری

سرعت پیشرفت علم و فناوری در چند دهه‌ی اخیر بسیار بالا رفته است. کاری که صدها سال پژوهش علم می‌طلبید، اکنون طی ۱۳ سال تحقق یافته است. این دست تحولات نه تنها زندگی روزمره‌ی بشر را دستخوش تغییر می‌کند، بلکه همه‌ی جنبه‌های جوهره‌ی وجود آدمی را نیز متحول می‌سازد. بزرگ‌ترین تحولات ناشی از پیوند بین علوم مواد و رباتیک، بدن و ذهن، فناوری‌های انرژی، مدیریت اطلاعات و دانش، نانو تکنولوژی، تبادلات شبکه‌ای، امنیت، حسگرها و ردیاب‌هاست و در این بین بیوتکنولوژی و عصب‌شناسی مهم‌ترین پیشران‌ها در تغییرات بنیادین است. (گروه مطالعاتی چهارم مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، ۱۳۹۴: ۱۲۵) گرچه فی‌النبسه علم و فناوری تهدید نیست اما می‌تواند بستر و ابزار مورد استفاده در تهدیدات آتی باشد؛ به عنوان مثال بیوتکنولوژی بیش‌ترین تحولات قرن ۲۱ را رقم خواهد زد. از سویی همان‌طور که فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان منبعی آزاد در دسترس همه قرار دارد، بیوتکنولوژی نیز می‌تواند سرنوشتی این‌چنینی داشته باشد.

تروریسم مبتنی بر بیوتکنولوژی یکی از مخاطراتی است که دنیای آینده را تهدید می‌کند. ساخت همه قبضه سلاح بیولوژیکی کم هزینه است و همین سلاح می‌تواند موجب مرگ تعداد زیادی انسان شود. از سویی در آینده، به نظر می‌رسد با پیشرفت علم روبات‌ها رزمندگان جنگی باشند. (صامتیان، ۱۳۹۵: ۲۵)

۳- ارزش‌ها و اعتقادات

ارزش‌ها و اعتقادات از سویی از جمله مهم‌ترین پیش‌ران‌ها در کلیه‌ی جنبه‌های زندگی بشر هستند و از سوی دیگر با توجه به پیچیدگی این مفاهیم و ابهام در تعریف آن‌ها، به‌سادگی نمی‌توان آن‌ها را به‌عنوان پیش‌ران تهدید تبیین کرد... نکته مهم این است در صورت غفلت آحاد مردم از اعتقادات، ارزش‌های واقعی و انسانی، این عنصر می‌تواند به‌عنوان ابزاری در شکل‌دهی تهدیدات آینده نقش مهمی بازی می‌کند.

مذهب در بسیاری از کشورهای غربی در حال افول است. به‌طوری‌که مثلاً تنها ۱۲ درصد از ژاپنی‌ها و ۱۱ درصد از فرانسوی‌ها آن را موضوعی بسیار مهم در زندگی تلقی کرده‌اند. البته آمریکا از این قاعده مستثنی است، به‌طوری‌که ۵۹ درصد مردم مذهب را امری بسیار مهم در زندگی می‌دانند. در ایران نزدیک به ۹۰٪ مردم مذهب و دین را عامل مهمی در زندگی می‌دانند. با توجه به این تفاسیر آیا مذهب در حال پاک شدن از زندگی بشر است؟ باید گفت نه! تحقیقات حاکی است که در سراسر دنیا، گرایش به مذهب روندی صعودی را تجربه می‌کند به‌طوری‌که گرایش به چهار دین اصلی یعنی اسلام، مسیحیت، بودائیسیم و هندوئیسم تا سال ۲۰۵۰م به ۸۰ درصد می‌رسد. (جهانگیر، ۱۳۹۲: ۷۹)

از سوی دیگر ژئوکالچر در حال تغییر است، به‌طوری‌که جهانی‌شدن همراه با سایر جنبه‌های خود ارزش‌ها را صادر و وارد می‌کند.

مذهب در شکل دادن عقاید افراد نقش مهمی بازی می‌کند؛ در بیشتر نقاط دنیا مانند اروپا به نظر می‌رسد بین افراد مذهبی و غیرمذهبی نوعی روند همگرایی ارزشی به چشم می‌خورد.

انواع تهدیدات:

انواع تهدیدات، عوامل، هدف و ابزار آن در جدول ۴ بیان شده است.

جدول ۴: عناصر تهدید

نوع تهدید	عامل تهدید	هدف تهدید(قلمرو تهدید)	ابزار تهدید
تهدید سخت	نیروی نظامی	سرزمین، تأسیسات، کشتار انسان‌ها	خشن، زور و اجبار آمیز(قدرت نظامی)
تهدید نرم	غیرنظامی	هویت، مشروعیت، افکار عمومی	غیر خشونت آمیز (رسانه‌ها و غیر)
تهدید نیمه سخت	نظامی و غیرنظامی	اهداف غیر نرم	ابزار غیر خشونت آمیز
تهدید نیمه سخت	غیرنظامی	اهداف نرم	ابزار خشونت آمیز

(منبع فرتوک زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۶)

ارتباط بین فرماندهی مطلوب و تهدید:

هدایت راهبردی، تفکر راهبردی، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری که در الگوی فرماندهی مطلوب بیان شده است بیانگر آن است که برآورد تهدید از اهم وظایف یک فرمانده می‌باشد. فرمانده با برآورد به موقع زمان و مکان تهدید، خود را از غافلگیری محفوظ می‌دارد. در غیر اینصورت باعث وارد آوردن ضربه به نیروهای تحت فرمانش در زمان، مکان و حالتی که انتظار و آمادگی پذیرش و واکنش لازم علیه تهدید را نداشته باشد؛ می‌شود (افتخاری، ۱۳۸۶: ۶۰۴).

روشن‌شناسی

محققین با استفاده از رویکرد آمیخته با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی و همبستگی به اجرای تحقیق حاضر پرداخته‌اند. از نظر نوع تحقیق این تحقیق توسعه‌ای کاربردی می‌باشد. محققین در تحلیل داده‌ها در این تحقیق، محققین از روش‌های ریاضی (مثل مشتق) به استنباط داده‌ها پرداخته و ارتباط بین فرماندهی مدیریت مطلوب با شناسایی تهدیدات آتی را روشن نموده‌اند که به تأیید استادان برجسته رشته‌های ریاضی و تهدیدات رسیده است.^۱ در خصوص میزان

۱- جناب آقای دکتر عبادی زاده، عضو پژوهشکده ریاضی مرکز تحقیقات راهبردی س.ک.ن.م دارای دکتری ریاضی از دانشگاه فردوسی مشهد تحلیل فوق را تأیید فرموده‌اند. همچنین نتیجه ارتباط برآورد تهدیدات آتی با فرماندهی نیز به تأیید دکتر محسن مرادیان، استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی رسیده است.

همبستگی بین فرماندهی مطلوب و برآورد تهدیدات و همبستگی بین بی‌توجهی به تهدیدات آتی و غافلگیری از روش پیرسون استفاده شده است. که بر این اساس پرسشنامه‌ی دو گزینه‌ای تهیه و بین جامعه آماری ۴۹ نفر از متخصصین رده بالای نظامی آشنا به فرماندهی و تهدیدات توزیع گردیده است. روایی و پایایی پرسشنامه به شرح ذیل انجام شده است.

- روایی محتوایی: از آنجایی که تعداد گویه‌های این پرسشنامه کم است بهترین گزینه برای محاسبه روایی محتوا، استفاده از ضریب لاوشه یا همان (C.V.R)^۱ می‌باشد. با توجه به اینکه تعداد خبرگان و نظردهندگان برای این ارزیابی ۱۲ نفر بودند، لذا مقدار قابل قبول، ضریب بالاتر از ۰/۵۹ بوده است؛ بنابراین برابر محاسبات انجام شده، پس از اینکه عوامل سؤال شده در پرسشنامه مورد تأیید جامعه خبره قرار گرفت و بین جامعه آماری ۴۹ نفری توزیع گردید.

- پایایی: پایایی پرسشنامه‌های این تحقیق از طریق آلفای کرونباخ محاسبه شده که ضریب آن ۰/۸۷ بوده و لذا با عنایت به اینکه این ضریب بالای ۰/۷۵ می‌باشد، پس پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفته است.

- قلمرو تحقیق (موضوعی، مکانی و زمانی): قلمرو تحقیق از نظر مکان جمع‌آوری داده‌ها در دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، و مراکز تحقیقات راهبردی معتبر در سطح تهران، از نظر مکان کاربردی، سازمان‌های نظامی ج.ا.ا. می‌باشد. قلمرو تحقیق از نظر زمان جمع‌آوری داده‌های سال ۱۳۹۶ و از نظر زمان کاربردی، تا پایدار بودن نتایج آن و از نظر موضوعی شامل، فرماندهی مطلوب، تهدیدات، جنگ‌های آینده و غافلگیری می‌باشد.

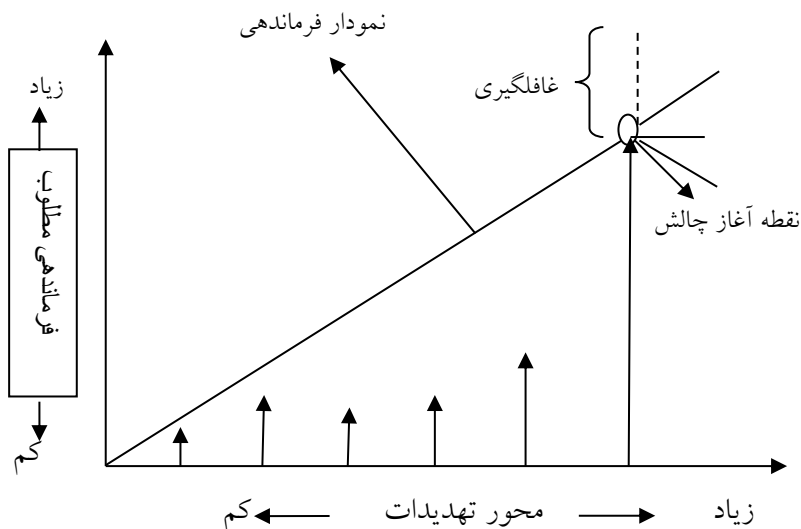
- روش‌ها و ابزارهای گردآوری اطلاعات: در این تحقیق، محقق از هر دو روش به شرح ذیل استفاده نموده است

الف) روش کتابخانه‌ای علمی- تخصصی به وسیله ابزارهای: کتب علمی و تخصصی در زمینه‌ی موردپژوهش، مقالات علمی و پژوهشی، اسناد و مدارک دست اول، سایت‌های اینترنتی آکادمیک.
ب) روش میدانی به وسیله ابزارهای: مصاحبه (بسته، باز و عمیق) با خبرگان و پرسشنامه.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

محققین با مصاحبه‌های انجام شده با صاحب نظران، مطالعه ادبیات و پیشینه‌های تحقیق و تجربه و مشاهدات میدانی به نکته حائز اهمیتی رسیدن که در شکل نمودار ذیل ترسیم شده است.

1- C.V.R (Content Validity Ratio)

این نمودار بیانگر این است زمانی که یک فرمانده بتواند تهدیدات را برآورد نماید در مسیر فرماندهی خود در حال حرکت و روبه جلو می‌باشد. اما اگر نتواند تهدیدات را پیش‌بینی نماید و ناگهان مواجه با تهدید شود در واقع تلاقی خط فرماندهی با تهدیدات شده که در این حالت فرمانده با چالش جدی روبرو خواهد بود. اما او غافلگیر نشده بنابراین باید سریعاً به تحولات و تغییرات محیط پاسخ دهد و تصمیم‌گیری مطلوب در جهت رفع چالش داشته باشد. ولی اگر تهدیدات تبدیل به چالش شود و مورد بی‌اعتنایی یا عدم توجه فرمانده قرار گیرد. فرمانده در وضعیت کاملاً غافلگیری قرار می‌گیرد که دفع آن برای او هزینه آور، وقت‌گیر و شاید غیرقابل جبران باشد.

بنابراین فرماندهی زمانی در کمال مطلوب قرار دارد که علاوه بر داشتن تمام خصایص فرماندهی مطلوب بتواند تهدیدات آتی خود را برآورد نماید و برای آنها برنامه داشته و یکی پس از دیگری از آنها براحتمی بدون داشتن هیچگونه دغدغه‌ای عبور نماید.

از نظر ریاضی اگر تغییرات فرماندهی مطلوب را Θy و تغییر در برآورد تهدیدات را Θx در نظر بگیریم برابر نمودار بالا سه حالت برای تغییرات فرماندهی در مقابل با برآورد تهدیدات آتی می‌توان در نظر داشت.

۱- زمانی که تغییرات فرماندهی به سمت مثبت بیش از برآورد تهدیدات باشد

$$\Theta y > \Theta x$$

یعنی

پس

$$\hat{f} > 1$$

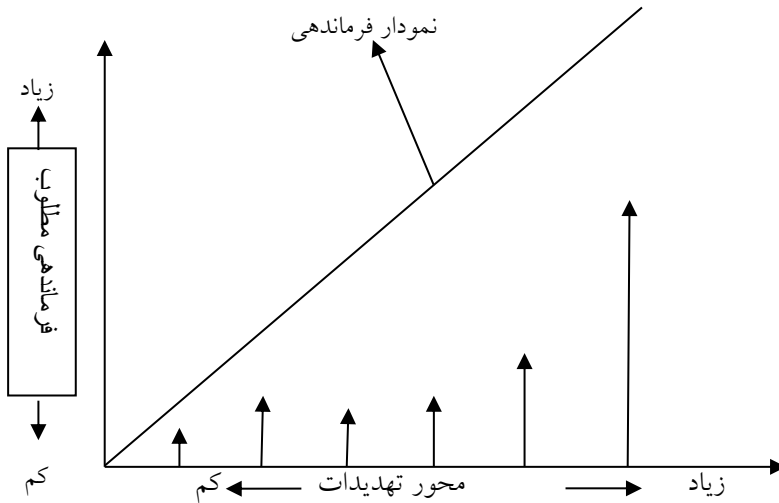
$$\text{Tan}\alpha > 1 \quad \longrightarrow \quad \alpha > 45^\circ$$

این حالت زمانی است که تغییرات دلتا ایگرگ بیشتر از تغییرات دلتا ایکس بوده پس مشتق نمودار

فرماندهی بالاتر از یک می باشد. $\frac{dy}{dx} > 1$ به عبارتی

یعنی زاویه آلفا بیش از ۴۵ درجه است پس شیب مطلوبیت تندتر بوده و تیزتر است یعنی برآورد تهدیدات زیر نمودار فرماندهی قرار می گیرند.

این در حالتی است که فرمانده تهدیدات را برآورد نموده و برای آنها برنامه داشته باشد لذا مسیر حرکت فرماندهی جلوتر از برآورد تهدیدات می باشد و تهدیدات تأثیری بر روند فرماندهی نداشته و او در برآورد از تهدیدات محیطی خود موفق تر از تهدیدات عمل نموده است. در واقع در این حالت تهدیدات ذیل خط فرماندهی قرار گرفته اند.

۲- زمانی که فرمانده در مسیر فرماندهی خود به تهدیدات برخورد می کند. در این حالت

$$\partial y \approx \partial x$$

$$\hat{f} \longrightarrow 1$$

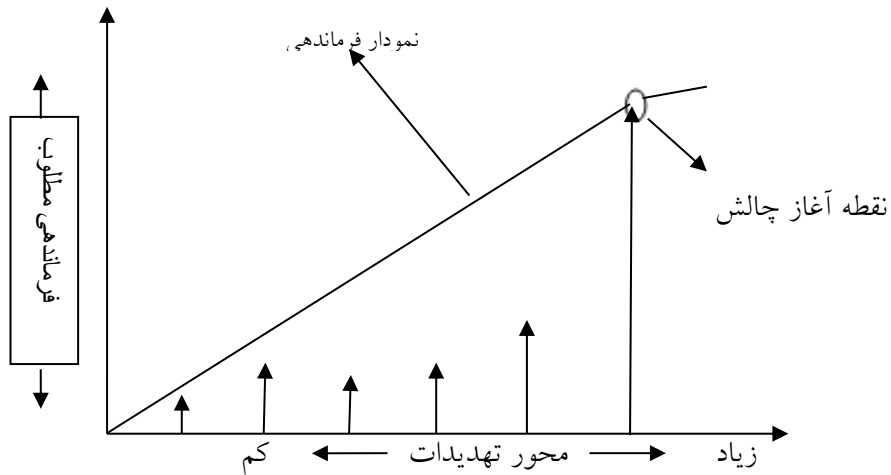
$$\text{Tan}\alpha \longrightarrow 1 \longrightarrow \alpha = 45^\circ$$

این حالت زمانی است که تغییرات دلتا ایگرگ با تغییرات دلتا ایکس تقریباً برابر بوده آنگاه مشتق نمودار

فرماندهی به سمت ۱ میل خواهد نمود. در واقع شیب خط بر این منحنی ۱ است پس شیب نمودار

فرماندهی حالت نرمال را طی می نماید.

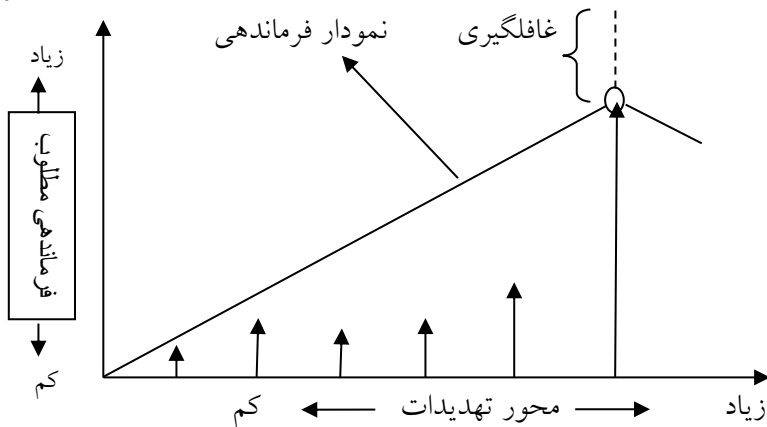

نمودار فرماندهی در این حالت با خط تهدیدات برخورد می‌نماید، که به محض تلاقی این دو خط ماهیت تهدیدات روشن‌شده و نقطه آغاز چالش است که فرمانده از آن مطلع شده است و باید سریعاً جهت رفع چالش تصمیم‌گیری و آن را برطرف نماید. لذا در این حالت فرماندهی یک روال طبیعی را طی می‌نماید یعنی نه ضعیف است و نه در سطح عالی بلکه سطح متوسطی را در حال طی کردن می‌باشد. لذا باید گفت در این حالت فرمانده برای تهدیدات آتی خود برآوردی نداشته و به محض برخورد با تهدید از ماهیت تهدید باخبر می‌شود.

۳- زمانی که تغییرات تهدیدات جلوتر از برآورد فرمانده می‌باشد در واقع پیشرفت تغییرات تهدیدات بیشتر از پیشرفت تغییرات حرکت فرمانده به سمت مطلوبیت می‌باشد.

$$\frac{\partial y}{\partial x} < \dot{y}$$

یعنی

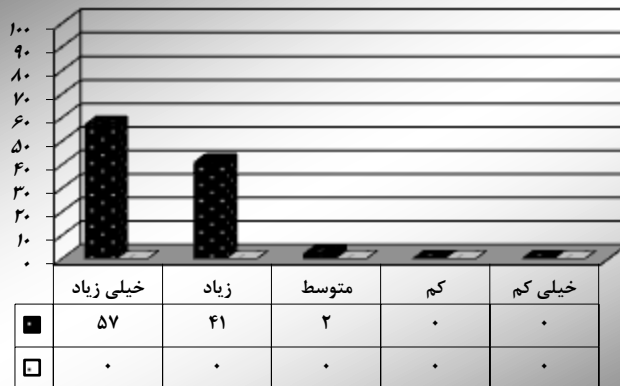

این حالت زمانی است که تغییرات دلتا ایکس بیشتر از تغییرات دلتا ایگرگ بوده پس مشتق تابع به سمت صفر میل می‌نماید که دقیقاً همین نقطه بحرانی است. در نمودار فرماندهی، این حالت زمانی اتفاق می‌افتد که تغییرات تهدیدات جلوتر (بیشتر) از برآورد فرماندهی بوده و به نمودار فرماندهی نیز برخورد نموده و از آن عبور نموده است؛ (نقطه برخورد همان نقطه ایجاد چالش است) ولی فرمانده نتوانسته یا بی‌اعتنا به آن بوده در این صورت باید فرمانده منتظر غافلگیر شدن خودش باشد.

عامل ۱: ارتباط بین برآورد تهدیدات و فرماندهی مطلوب

جدول ۵: توزیع فراوانی میزان رابطه بین برآورد تهدیدات و فرماندهی مطلوب

سطح معناداری	مقدار خی دو محاسبه شده	میانگین فراوانی پاسخ‌های داده‌شده	مجموعه درصد فراوانی زیاد و خیلی زیاد	درصد فراوانی خیلی زیاد	فراوانی تراکمی	درصد فراوانی تراکمی	فراوانی	اندازه گیری سطح	ارزش کمی فراوانی
۰/۰۰۰	۴۱/۸۵	۴/۵۵	%۹۸	۵۷	۲۸	۵۷	۲۸	خیلی زیاد	۵
				۹۸	۴۸	۴۱	۲۰	زیاد	۴
				۲	۴۹	۲	۱	متوسط	۳
			%۲	-	-	-	-	کم	۲
				-	-	-	-	خیلی کم	۱
				-	-	-	-		
			%۱۰۰	۱۰۰		۴۹	کل پاسخگویان		

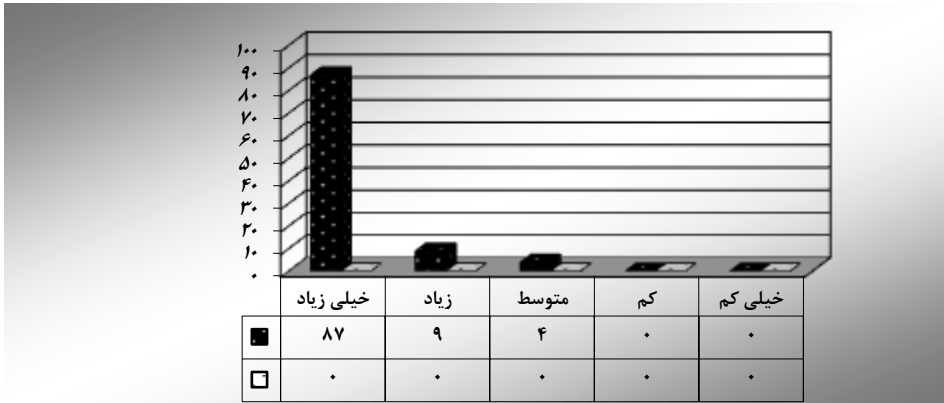
نمودار ۱: فراوانی درصدی ارتباط بین برآورد تهدیدات و فرماندهی مطلوب

تفسیر: با توجه به جدول و نمودار میله‌ای فوق، می‌توان نتیجه گرفت که در عامل موصوف تعداد ۴۹ نفر حجم جامعه مورد مطالعه ۱۰۰٪ برآورد تهدیدات را تأثیرگذار بر فرماندهی مطلوب قلمداد نموده‌اند. اما ۹۸٪ از آنان رابطه برآورد تهدیدات بر فرماندهی را در حد زیاد و خیلی زیاد و تنها ۲٪ آن را متوسط ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴/۵۵ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۴۱/۸۵ بوده است. در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار کوچک‌تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده (۰/۰۰۰) که این مقدار نشان‌دهنده این است که بین برآورد تهدیدات و فرماندهی مطلوب رابطه معناداری وجود دارد.

عامل ۲: رابطه بین بی‌توجهی تهدیدات و غافلگیری فرمانده

جدول ۶: توزیع فراوانی میزان رابطه بین بی‌توجهی تهدیدات آتی و غافلگیری فرمانده

سطح معناداری	مقدار خی دو محاسبه شده	میانگین فراوانی پاسخ‌های داده شده	مجموعه درصد فراوانی زیاد و خیلی زیاد	درصد فراوانی تراکمی	فراوانی تراکمی	درصد فراوانی	فراوانی	سطوح اندازه گیری	ارزش کمی فراوانی
۰/۰۰۰	۴۳/۴۹	۴/۸۴	٪۹۶	۸۷	۴۳	۸۷	۴۳	خیلی زیاد	۵
				۹۶	۴۷	۹	۴	زیاد	۴
			٪۴	۴	۴۹	۴	۲	متوسط	۳
				-	-	-	-	کم	۲
				-	-	-	-	خیلی کم	۱
			٪۱۰۰			۱۰۰	۴۹	کل پاسخگویان	

نمودار ۲: فراوانی درصدی رابطه بین بی‌توجهی تهدیدات و غافلگیری فرمانده

می‌توان نتیجه گرفت که در عامل موصوف تعداد ۴۹ نفر حجم جامعه موردمطالعه ۱۰۰٪ بی‌توجهی به تهدیدات آتی را تأثیرگذار بر غافلگیری فرمانده قلمداد نموده‌اند. اما ۹۶٪ از جامعه آماری این رابطه را در حد زیاد و خیلی زیاد و تنها ۴٪ آن را متوسط ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴/۸۴ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده‌شده این عامل ۴۳/۴۹ بوده است. در سطح آلفای ۰/۰۵ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار کوچک‌تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده (۰/۰۰۰) که این مقدار نشان‌دهنده این است که بین بی‌توجهی به تهدیدات و غافلگیری رابطه معناداری وجود دارد.

– تعیین میزان همبستگی بین برآورد تهدیدات و فرماندهی مطلوب

جدول ۷: میزان همبستگی بین برآورد تهدیدات آتی و فرماندهی مطلوب

		فرماندهی مطلوب	برآورد تهدیدات
Spearman's rho	برآورد تهدیدات	Correlation Coefficient	1.000
		Sig. (2-tailed)	.
		N	49
	فرماندهی مطلوب	Correlation Coefficient	.913**
		Sig. (2-tailed)	.000
		N	49

جدول فوق بیانگر این موضوع است که میزان همبستگی بین برآورد تهدیدات آتی و فرماندهی مطلوب ۰/۹ می‌باشد. یعنی میزان این همبستگی مثبت، مستقیم و بسیار بالا می‌باشد. (به میزان تغییر نسبی یک متغیر، متغیر دیگری به همان اندازه تغییر هم‌جهت خواهد داشت). بنابراین به‌اندازه‌ای که یک فرمانده بتواند در برآورد تهدیدات محیطی خود موفق‌تر عمل نماید به‌طور نسبی به همان اندازه در فرماندهی خود موفق بوده و خود را به شاخص یک فرمانده مطلوب نزدیک‌تر می‌کند.

جدول ۸: میزان همبستگی بین بی‌توجهی به تهدیدات آتی و غافلگیری فرمانده

		بی‌توجهی به تهدیدات	غافلگیری فرمانده	
Spearman's rho	بی‌توجهی به تهدیدات	Correlation Coefficient	1.000	.815**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	49	49
	غافلگیری فرمانده	Correlation Coefficient	.815**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	49	49

جدول فوق بیانگر این موضوع است که میزان همبستگی بین بی‌توجهی به تهدیدات آتی و غافلگیری یک فرمانده ۰/۸ می‌باشد. این عدد نشان‌دهنده این می‌باشد که رابطه همبستگی بین این دو متغیر یک رابطه مثبت، مستقیم و بالا می‌باشد. بنابراین به همان اندازه‌ای که یک فرمانده به تهدیدات آتی خود بی‌توجه باشد به‌طور نسبی به همان اندازه دچار غافلگیری خواهد شد و خود را از شاخص‌های یک فرمانده مطلوب دورتر می‌کند

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف- نتیجه‌گیری

نتیجه پاسخ به سؤال فرعی تحقیق:

میزان ارتباط بی‌توجهی فرمانده/مدیر به تهدیدات آتی با غافلگیری چقدر است؟

میزان همبستگی بین بی‌توجهی به تهدیدات آتی و غافلگیری یک فرمانده ۰/۸ می‌باشد. این عدد نشان‌دهنده این می‌باشد که رابطه همبستگی بین این دو متغیر یک رابطه مثبت، مستقیم و بالا می‌باشد. بنابراین به همان اندازه‌ای که یک فرمانده به تهدیدات آتی خود بی‌توجه باشد به‌طور نسبی به همان اندازه دچار غافلگیری خواهد شد و خود را از شاخص‌های یک فرمانده مطلوب دورتر می‌کند.

نتیجه پاسخ به سؤال اصلی تحقیق:

تهدیدات آتی چه تأثیری بر روند فرماندهی مطلوب دارد؟

نتایج تحقیق حاکی از آن است که تهدیدات آتی می‌تواند در سه حالت تأثیرگذار بر روند فرماندهی باشد.

۱- زمانی که روند فرماندهی جلوتر از برآورد تهدیدات باشد: در این حالت فرمانده تهدیدات را برآورد نموده و برای آنها برنامه‌ریزی دارد. لذا مسیر حرکت فرماندهی جلوتر از تهدیدات می‌باشد و چون تهدیدات پیش‌بینی شده است؛ بنابراین تأثیری بر روند فرماندهی مطلوب ندارد. در واقع در این حالت تهدیدات محاط شده توسط فرمانده می‌باشد.

۲- در این حالت روند فرماندهی با روند تغییرات تهدیدات تقریباً برابر است در این حالت فرمانده در مسیر فرماندهی خود به تهدیدات برخورد می‌کند. بنابراین فرماندهی یک روال طبیعی را طی می‌نماید یعنی نه ضعیف است و نه در سطح عالی بلکه سطح متوسطی را در حال طی کردن می‌باشد. لذا باید گفت در این حالت یعنی فرمانده برای تهدیدات آتی خود برآوردی نداشته و به‌محض آشکار شدن تهدید، فرمانده از ماهیت آن باخبر می‌شود که باید سریعاً جهت رفع چالش تصمیم‌گیری و آن را برطرف نماید.

۳- زمانی که تغییرات تهدیدات جلوتر از برآورد فرمانده بوده و در واقع پیشرفت تغییرات تهدیدات بیشتر از پیشرفت تغییرات حرکت فرمانده به سمت مطلوبیت می‌باشد؛ بنابراین فرمانده نمی‌تواند تهدیدات را برآورد و چالش‌ها را بشناسد یا بی‌اعتنا به آن است. لذا در این شرایط باید منتظر غافلگیر شدن فرمانده و یگان او بود.

به‌طور کلی حاصل تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد؛ به هر اندازه‌ای که یک فرمانده بتواند در برآورد تهدیدات محیطی خود موفق‌تر عمل نماید. به‌طور نسبی به همان اندازه در فرماندهی خود موفق‌تر عمل کرده و خود را به شاخص یک فرمانده مطلوب نزدیک‌تر می‌کند.

ب- پیشنهادها

- داشتن ملاک‌های ارزشی از مهم‌ترین اولویت‌ها برای فرماندهی مطلوب در یک سازمان نظامی می‌باشد اما داشتن این ملاک‌ها بدون داشتن دانش و بصیرت شناخت دشمن، تهدیدات، آسیب‌ها و ضعف‌ها، فرمانده را در انجام مأموریت موفق نمی‌کند. لذا پیشنهاد داده می‌شود ستاد کل نیروهای مسلح در دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و یا دانشگاه‌های جنگ سازمان‌های نظامی ج.ا.ا. به فرماندهان در هر سطحی آموزش و مهارت شناخت تهدیدات داده شود و در صورتی که یک فرمانده توانایی کسب این مهارت را نداشته باشد از انتصاب وی در رده کلان و راهبردی جداً خودداری شود.

فهرست منابع:

- قرآن کریم (ترجمه آیت الله مکارم شیرازی)

- منابع فارسی

- افتخاری، اصغر، (۱۳۸۶)، "شاخص های سنجش تهدید"، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال پنجم، شماره هجدهم
- افتخاری، اصغر، (۱۳۹۱)، "تهدید نرم: رویکرد اسلامی"، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چاپ اول
- بن ابی الحسن الدیلمی، الشیخ الحسن، (۱۳۹۲)، "اعلام الدینی صفات المؤمنین"، قم انتشارات، مؤسسه آل البیت علیهم السلام
- بیک، علی اصغر و دیگران، (۱۳۹۲)، "بررسی تأثیر انسجام ملی بر بازدارندگی همه جانبه دفاعی ج.ا.ا"، تهران، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، فصلنامه نگرش دفاعی، شماره سوم
- جهانگیر، سید یحیی، (۱۳۹۲)، "پیشران های اعتقادی آینده"، تهران انتشارات ملا هادی، چاپ سوم
- صامتیان، امیرعلی، (۱۳۹۵)، "تکنولوژی و بیوتوریزم"، تهران، انتشارات نوین
- فرتوک زاده، حمیدرضا و دیگران، (۱۳۹۵)، "روند شناسی تهدیدات آتی"، فصلنامه استراتژیک دفاعی، شماره ۶۴
- گروه مطالعاتی ۲۴ دفاع ملی، (۱۳۹۶)، "تیین علل و عوامل غافلگیری ج.ا.ا. در برابر تهدیدات نظامی - امنیتی و راه های پیشگیری از آن"، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، دانشکده دفاع ملی.
- گروه مطالعاتی چهارم مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، (۱۳۹۴)، "دفاع دانش بنیان در برابر تهدیدات آینده"، تهران دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، دانشکده دفاع ملی